

kontaktcenter@helsingborg.se

liselotte.johansson@helsingborg.se

Beslut

2017-01-03

Dnr 400-2015:3531

Beslut

efter kvalitetsgranskning av studiehandledning
på modersmålet på Högstensskolan
i Helsingborgs kommun

2017-01-03

1 (10)

Dnr 400-2015:3531

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av studiehandledning på modersmålet årskurs 7-9 under hösten 2016 och början av 2017.

Det övergripande syftet med granskningen är att granska om de elever som har behov av studiehandledning på modersmålet får tillräckligt stöd för att utveckla sina ämneskunskaper så att de uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Granskningen inleddes med att 40 skolor i landet valdes ut. Detta urval gjordes slumpmässigt bland de skolor som enligt senast tillgänglig statistik (15 oktober 2015) hade minst 10 nyanlända/nyinvandrade elever. Därefter kontaktades skolorna för en telefonintervju med rektor kring studiehandledning på modersmålet. I ett andra steg gjordes därefter ett urval om 15 verksamheter som ingår i granskningen. Huvudkriteriet för att en verksamhet ska bli aktuell för urvalet är inte bara att det finns elever som har behov av studiehandledning på modersmålet, utan att studiehandledning faktiskt tillhandahålls.

Högstensskolan i Helsingborgs kommun besöktes den 7 och 8 november 2016. Ansvariga inspektörer har varit utredare Annika Welinder och utredare Ingrid Jacobsson. I samband med besöket på skolan genomfördes intervjuer med ett urval av elever som får studiehandledning på modersmålet, studiehandledare, ämneslärare, rektor och representant för huvudmannen.

I detta beslut redovisar Skolinspektionen iakttagelser, analyser och bedömningar. I de fall Skolinspektionen identifierat väl fungerande inslag finns dessa beskrivna i beslutet och därefter följer en beskrivning av de utvecklingsområden som bedömts vara mest centrala att prioritera på skolan.

När kvalitetsgranskningen i dess helhet är avslutad redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Förhoppningen är att samtliga rektorer och huvudmän som ingått i granskningen kan använda rapporten i utvecklande syfte. Den kan också fungera som ett stöd för andra rektorer och huvudmän som har elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionens kvalitetsgranskning Studiehandledning på modersmålet visar att den studiehandledning som bedrivs på Högstensskolan ger flera

2017-01-03

2 (10)

Dnr 400-2015:3531

elever ett adekvat stöd i att utveckla sina ämneskunskaper. Granskningen visar att studiehandledningen genomförs på ett sådant sätt att centrala begrepp och termer inte enbart översätts utan vid behov också sätts in i ett sammanhang utifrån aktuellt ämnesområde.

Granskningen visar vidare att såväl huvudman som skola ger studiehandledare och ämneslärare kompetensutveckling utifrån de behov som finns. Studiehandledare ges möjlighet att delta i en internutbildning där fokus finns på värdegrundsarbetet och studiehandledningens uppdrag. Högstensskolan har sedan flera år haft fokus på flerspråkiga elevers språkutveckling i sin kompetensutveckling, vilket gett en ökad förståelse för personalen i mötet med elever med annat modersmål än svenska.

Granskningen visar dock att huvudman och rektor behöver inleda ett utvecklingsarbete för att säkerställa ett fungerande samarbete mellan samtliga studiehandledare och ansvariga ämneslärare såväl i planeringsfasen som under arbetet med att följa upp och bedöma elevernas kunskapsutveckling. Detta gäller såväl studiehandlare som är anställda på skolan som de som är anställda av kommunens modersmålsenhet. Ämneslärare och samtliga studiehandledare behöver ges förutsättningar att tillsammans gå igenom aktuell lektionsplanering, vilka mål undervisningen ska riktas mot och vad varje elev behöver fokusera på för ges bästa förutsättningar att utvecklas mot målen.

Ämneslärare och studiehandledare behöver ges förutsättningar att regelbundet stämma av med varandra hur det går för eleven och i samråd med eleven göra de justeringar av upplägg och genomförande som kan behövas för att ge varje elev bästa möjliga stöd. Sådana avstämningar är också en förutsättning för att eleverna ska kunna ges fullgod framåtsyftande information om sin kunskapsutveckling i de ämnen som eleven får undervisning i.

Väl fungerande inslag

Skolinspektionen bedömer att följande inslag i Högstensskolans arbete med studiehandledning på modersmålet fungerar väl:

- Huvudmannens arbete med att ge samtliga studiehandledare en intern utbildning på tio veckor är ett väl fungerande inslag. Denna utbildning vänder sig till såväl studiehandledare som är anställda vid modersmålsenheten och till flerspråkiga resurspersoner som är anställda av skolorna. Utbildningen syftar till att de personer som arbetar med

2017-01-03

3 (10)

Dnr 400-2015:3531

studiehandledning på modersmålet ska få kunskap om kapitel ett och två i Lgr 11 samt Skolverkets stödmaterial kring studiehandledning på modersmålet. På så sätt tar man ansvar för att studiehandledarna får en gemensam förståelse för uppdraget.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Huvudmannen och rektor behöver se till att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare planerar studiehandledningen tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper.
- Huvudmannen och rektor behöver se till att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare arbetar gemensamt med att kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling samt säkerställa att varje elev ges framåtsyftande information om sin kunskapsutveckling.

Beskrivning av huvudman och besökt verksamhet

Helsingborgs kommun har knappt 140 000 invånare. Det finns ett 60-tal grundskolor i Helsingborg, varav knappt 20 grundskolor är fristående skolor som drivs av andra huvudmän.

Kommunens modersmålssamordnare ansvarar för att tillhandahålla studiehandledning på modersmålet utifrån rektorns ansökan. Ansvaret för studiehandledare ligger på kommunövergripande nivå. Huvudmannens samtliga studiehandledare bildar ett arbetslag som träffas i regelbundna möten. Det finns även möjlighet för skolorna att själva anställa studiehandledare.

Högstensskolan är en F – 9 skola och vid Skolinspektionens besök finns 549 elever på skolan. Högstensskolan ligger i södra delen av Helsingborg. De största språken på skolan är arabiska, vietnamesiska, kurdiska och dari. Totalt ges studiehandledning på modersmålet till 65 elever. Studiehandledning på modersmålet ges av studiehandledare som är anställda vid kommunens modersmålsenhet, av flerspråkiga resurspersoner som är anställda på skolan samt ämneslärare som i delar av sin tjänst arbetar som studiehandledare på skolan.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redogör Skolinspektionen mer utförligt för sina bedömningar kring frågeställningarna.

1. Stöttas elevens utveckling av ämneskunskaper genom att studiehandledaren på modersmålet och ansvariga ämneslärare arbetar tillsammans?

1.1 Planerar studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete med att planera studiehandledning behöver utvecklas genom att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare i större utsträckning planerar tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper. Granskningen visar att det finns en variation huruvida studiehandledare och ämneslärare har en gemensam bild av elevens kunskaper och förståelse för ämnet. Detta uppges bland annat bero på att det inte finns någon avsatt planeringstid för samtliga studiehandledare och ämneslärare att träffas.

Skolinspektionens utredning

Eleverna säger i intervjun att de oftast själva bestämmer vad de ska göra på studiehandledningstillfällena och att det tar med sig det material som de behöver hjälp med eller få förklarat. Eleverna säger dock att det händer att ämneslärare säger att en elev ska ta med sig material i ett visst ämne men att det vanligaste sättet är att eleven själv väljer.

De studiehandledare som är regelbundet på skolan tillhör ett arbetslag medan de som enbart är ett fåtal timmar på skolan inte är det. De studiehandledare som tillhör ett arbetslag har möjlighet att träffa ämneslärarna kontinuerligt medan övriga studiehandledare säger att de saknar möjlighet till gemensam planering och att den kontakt som sker mellan enstaka studiehandledare och ämneslärare sker sporadiskt antingen i samband med lektionsstart eller via mail. Denna kontakt handlar uteslutande om vilka arbetsuppgifter eleven kan behöva hjälp med.

De studiehandledare som är anställda på skolan och som tillhör ett arbetslag säger i intervju att planering sker när tillfälle ges, däremot finns ingen särskilt

2017-01-03

5 (10)

Dnr 400-2015:3531

avsatt tid för planering. Studiehandledarna lyfter i intervjun vikten av att vara med eleverna i klassrummet för att på så sätt få reda på vad eleverna arbetar med. De studiehandledare som enbart är ett fåtal timmar på skolan säger i intervjun att den möjligheten har de inte.

De studiehandledare som är anställda av kommunens modersmålenhet säger att det vanligtvis inte ges möjlighet till planering med elevernas ämneslärare eftersom de enbart befinner sig på skolan vid elevens studiehandledningstillfälle. De säger att det oftast är upp till eleven att själv ta med sig det material som de vill arbeta med. Studiehandledarna säger vidare i intervjun att det är lärarberoende om de i förväg får tillgång till elevernas material och planering och att vissa lärare skickar elevens planering via mail. Det händer också att studiehandledaren får tillgång till det eleven behöver arbeta med i samband med lektionsstart.

Ämneslärare säger i intervjun att det finns varierande tillfälle till gemensam planering och att det är lättare att få till informella möten med de studiehandledare som är regelbundet och dagligen på skolan. Ämneslärarna säger vidare i intervjun att man på skolan håller på att ta fram en lista med namn och kontaktuppgifter till de studiehandledare som träffar elever på skolan så att det kan underlätta för planering via mail och telefon. De beskriver samarbetet som ett utvecklingsområde som de måste fortsätta att arbeta med. Ämneslärarna menar att det vanligtvis är upp till eleverna själva att ta med material till studiehandledningstillfället.

Rektor bekräftar bilden av att det finns en variation när det gäller möjligheten för studiehandledare och ämneslärare att gemensamt planera elevernas studiehandledningstillfälle. Rektorns beskriver samarbetet mellan studiehandledare och ämneslärare som ett utvecklingsområde som man arbetar aktivt med. Enligt rektor var studiehandledarna tidigare okända ansikten på skolan men att man nu låter nya studiehandledare presentera sig på gemensamma mötestider. Men på skolan håller man nu på att skapa rutiner kring kontaktuppgifter till studiehandledarna så att det blir kända av personalen på skolan vilket enligt rektor uppges att underlätta samplanering mellan ämneslärare och studiehandledare framöver.

1.2 Följer studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare tillsammans kontinuerligt upp elevens kunskapsutveckling?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärares arbete med att gemensamt kontinuerligt följa upp elevens kunskapsutveckling behöver utvecklas. Granskningen visar att studiehandle-

2017-01-03

6 (10)

Dnr 400-2015:3531

dares och ämneslärares dialog om elevens språk- och kunskapsutveckling varierar och i vissa fall sker i mycket begränsad omfattning.

Skolinspektionens utredning

Av intervju med ämneslärare och studiehandledare framgår att de anser att skolan behöver hitta former när det gäller studiehandledare och ämneslärares förutsättningar att träffas och diskutera och överlämna information om de elever som får studiehandledning. Några av de intervjuade studiehandledarna uppger att de i nuläget inte träffar och samtalar med ämneslärarna om elevens språk- och kunskapsutveckling. Det finns studiehandledare som uppger att de ibland har mailkontakt om elevens utveckling med några ämneslärare och att de ibland samtalar med varandra inför en lektion. Ämneslärarna säger i intervjun att de studiehandledare som de träffar regelbundet har de möjlighet att stämma av med inför bedömning av en elev, att få hjälp genom att ställa kompletterande frågor till studiehandledaren för att underlätta bedömningen. Så väl ämneslärare som studiehandledare säger i intervjun att det är lättare att kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling om man tillhör samma arbetslag, dock finns ingen särskilt avsatt tid för detta ändamål.

Ämneslärarna säger vidare att det nu finns en större samordning kring de elever som kommer nya till skolan och som behöver studiehandledning på modersmålet och att det också finns ett stort stöd från rektor i dessa frågor.

Studiehandledarna säger att det finns en blankett som både studiehandledare och ämneslärare kan använda för att fylla i vad eleven kan, men att alla inte använder den. De säger vidare i intervjun att det finns ämneslärare som kommer till studiehandledarna för att diskutera en viss elevs betyg. Några studiehandledare uppger att de är med på elevernas utvecklingssamtal och att de då delger eleven vilken nivå eleven befinner sig på.

Skolledningen uppger att de ser svårigheter med att inte alla studiehandledare är anställda på skolan då det innebär att det är svårt att få till träffar där studiehandledare och ämneslärare kan ses och stämma av kring elevens utveckling. Skolledningen understryker vikten av att ämneslärare och studiehandledare ges möjlighet att samtala om elevens språk- och kunskapsutveckling i de olika ämnena och säger att detta hade underlättats om de studiehandledare som är anställda via modersmålenheten hade schemalagda tider för att träffa ämneslärarna.

Representant för huvudmannen uppger att i den tid centralt anställda studiehandledarna har på skolan finns tid inlagd både före och efter lektionstillfället.

2017-01-03

7 (10)

Dnr 400-2015:3531

2. Ges eleven adekvata förklaringar och kontextualiseringar av ämnesspecifika begrepp och terminologi?

2.1 Ges eleven genom studiehandledningen adekvat stöd i att utveckla sina ämneskunskaper?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att den studiehandledning som bedrivs på skolan till övervägande del ger eleverna ett adekvat stöd i att utveckla sina ämneskunskaper. Granskningen visar att den studiehandledning som intervjuade elever får, ges på olika sätt. Exempel ges på hur studiehandledning genomförs, både i klassen under lektionstid och i mindre grupp parallellt med lektion. Det ges också exempel på hur lektioner genomförs parallellt på svenska och elevernas modersmål. Granskningen visar också att flertalet studiehandledare sätter in begrepp och termer i ett sammanhang för att ge eleverna en ökad förståelse samt att studiehandledare förklarar ämnesinnehållet för eleven på såväl svenska som på elevens modersmål.

I elevintervjuer uppges att i något av språken har eleverna studiehandledare som är utbildade lärare och att de arbetar med att översätta texter och också berätta så att eleverna förstår och att de förklarar på många olika sätt. Ett sätt att förklara kan enligt eleverna vara att visa en film om ett visst ämnesområde på modersmålet. Eleverna säger att detta gäller framförallt i ämnena matematik och NO, men att det även förekommer i andra ämnen. På frågan hur eleverna vet att de har lärt sig ett visst ämnesområde svarar de att de själva märker att de blir bättre i detta ämne och att de förstår det som går igenom i klassen. Eleverna i en viss årskurs berättar dock att det händer att de får samma undervisning som ges på svenska i den ordinarie undervisningsgruppen i ett visst arbetsområde inom de naturorienterande ämnena på sitt modersmål. Detta ansåg eleverna var till stor hjälp eftersom flera av dem inte läst detta arbetsområde i sitt hemland.

Studiehandledarna bekräftar den bild som eleverna ger kring hur studiehandledningen hjälper eleverna att komma vidare i sin kunskapsutveckling. En studiehandledare ger som exempel när de arbetade med problemlösning i matematik där förklaringar på modersmålet hjälpte eleven att förstå och genomföra uppgiften. Denna studiehandledare framhåller att hen arbetat som lärare i matematik och naturorienterande ämnen i hemlandet och att det underlättar vid studiehandledningen att ha en lärarutbildning med sig i bagaget. Det finns även andra studiehandledare som är utbildade lärare och som framhåller fördelen med att ha en lärarutbildning med sig i mötet med eleverna som de ger studiehandledning på modersmålet.

2017-01-03

8 (10)

Dnr 400-2015:3531

På fråga från Skolinspektionen om intervjuade elever kan ge något exempel på en bra förklaring som de fått när de inte förstått ett ord eller begrepp ger några elever ett exempel från ett studiehandledningstillfälle i NO. Studiehandledaren hade undervisat eleverna på modersmålet om växthuseffekten och förklarat ämnesområdet, på samma sätt som eleverna i ordinarie klass undervisades. Eleverna säger att det är till stor hjälp att få undervisningen, framförallt i NO, på modersmålet. En elev säger att när hen är med i undervisningen på svenska och det visas film är det svårt att förstå det som sägs och att när man sen ska prata om filmen är det svårt att hänga med.

Intervjuade studiehandledare säger att det gäller att kunna förklara ämnet för eleverna och inte bara översätta orden. De framhåller också vikten av att ämneslärarna har en förståelse för att studiehandledning inte enbart handlar om att översätta enstaka ord. Detta är något som diskuteras arbetslagen. De säger vidare i intervjun att de även diskuterar faran med att använda Google Translate och andra digitala översättningsverktyg för att översätta enstaka, isolerade ord med såväl elever som lärare.

Ämneslärarna säger i intervjun att de har möjlighet att ge studiehandledarna materialet digitalt så att eleverna kan få en fördjupad förståelse för ämnet bland annat genom att se YouTube-klipp på modersmålet. De framhåller också vikten av att ha en dialog med studiehandledarna för att förvissa sig om att det inte bara blir översättning för eleverna utan att studiehandledningen handlar om att förmedla kunskap i ett visst ämne. Ämneslärarna framhåller dock skillnader mellan att ha möjlighet att föra denna dialog med de studiehandledare som finns regelbundet på skolan och med de som enbart är på skolan ett fåtal timmar i veckan.

Studiehandledarna säger i intervjun att de tidsmässiga och schematekniska förutsättningarna ofta avgör vilket upplägg som blir möjligt att genomföra. Ämneslärare och rektor säger i intervju att man inför årets nationella prov i årskurs nio har gjort ordlistor till studiehandledarna, så att de på detta sätt kan ge eleven stöd vid provtillfället.

Eleverna säger också att de ämnen som skiljer sig mycket från hur ämnet var i hemlandet är svåra att förstå och att man i dessa ämnen behöver mer studiehandledning, som exempel ger eleverna att det är stora skillnader på hur man undervisar i ämnet samhällskunskap i Sverige och i Syrien. Eleverna säger att det händer att de har samma lektion i samhällskunskap på modersmålet som eleverna i den ordinarie klassen har på svenska.

2017-01-03

9 (10)

Dnr 400-2015:3531

2.2 Ges studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare den kompetensutveckling som krävs för att kunna stötta elevens utveckling av ämneskunskaper?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att den kompetensutveckling som erbjuds studiehandledare och ansvariga ämneslärare är tillräcklig för att dessa ska kunna stötta elevernas kunskapsutveckling på ett fullgott sätt.

Kompetensutveckling kring flerspråkiga elevers lärande

Rektorn säger i intervjun att fokus när det gäller kompetensutveckling har de senaste åren varit språkutveckling och att man på skolan haft internutbildning, föreläsningar och workshops kring ämnet. Rektorn säger också att försteläraren har en blogg där hen delger kollegerna hur till exempel språket i en labbrapport kan se ut. I intervjun säger rektorn också att dessa insatser utvärderats och att man i kollegiet är överens om att kompetensutveckling inom detta område ämnet är viktigt för alla som jobbar på skolan. Rektorn anger skolans språkutvecklande arbete som en framgångsfaktor för studiehandledning på modersmålet, att alla på skolan får upp ögonen för och förstår hur de kan möta flerspråkiga elever. Ämneslärarna säger att man i allra högsta grad på skolan diskuterar olika språkdrag i ämnena och ger som exempel på hur man framöver ska diskutera metaspråk för att kunna möta eleverna på ett bättre sätt.

Representant för huvudmannen säger i intervjun att det finns möjligheter för modersmålsenheten att skräddarsy utbildningar för skolorna om till exempel kulturellt förhållningssätt. I intervjun ges också exempel på kompetensutveckling för de lärare som är behöriga att undervisa i svenska som andraspråk enligt deras lärarlegitimation men som inte undervisat i ämnet. Representant för huvudmannen säger också i intervjun att rektor för Högstensskolan har en stor förståelse för och kunskap om studiehandledning på modersmålet.

Kompetensutveckling för studiehandledare

Studiehandledarna berättar i intervjun om den tioveckors internutbildning som de deltar i och som anordnas av modersmålsenheten i Helsingborgs kommun. Inom utbildningens ram läser de bland annat kapitel ett och två i Lgr 11, Skolverkets stödmaterial för studiehandledning på modersmålet och boken Greppa Språket, som är en del av Skolverkets litteratur Forskning i skolan. Den lästa litteraturen bearbetas enligt studiehandledarna sen vid utbildningstillfällena bland annat genom föreläsningar och diskussioner i mindre grupper. Även flerspråkiga resurspersoner som är anställda på Högstensskolan går kursen

2017-01-03

10 (10)

Dnr 400-2015:3531

och de uppger att det är tänkt att de efter avslutad kurs istället ska arbeta som studiehandledare på skolan.

Studiehandledarna uppger i intervju att de anser att tack vare kursen har de fått kunskap om läroplaner, kursplaner och att de nu känner till mål och kunskapskrav i de ämnen de ger studiehandledning. Studiehandledare beskriver att det handlar om ett löpande arbete för att tillägna sig såväl mål som ämnes-specifika begrepp och terminologi.

Rektor säger i intervjun att det är en framgångsfaktor för en fungerande studiehandledning att studiehandledarna får kompetensutveckling och att det ökar förståelsen.

Representant för huvudmannen redogör för den internutbildning som finns för studiehandledare i kommunen. Kompetensutvecklingen handlar enligt representant för huvudmannen om att ge kunskap om värdegrundsarbetet och demokratiseringsprocessen för att arbeta i svensk skola, samt arbetet med kapitel ett och två i Lgr 11. Enligt huvudmannen är det en framgångsfaktor för en fungerande studiehandledning just studiehandledarnas kompetens.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 9 juli 2017 skriftligt redovisa till Skolinspektionen vidtagna åtgärder samt resultat av de vidtagna åtgärderna.

Redogörelser skickas per post till *Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund* eller per e-post till *skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se* med en kopia till föredragande inspektör.

Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2015:3531) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Annika Welinder
Utredare/Föredragande